

Diplomasi *Peace Corps*: Bantuan Sukarelawan Amerika Syarikat di Malaysia, 1961-1983

Bilcher Bala¹

Manuskrip diterima: 17 Mei 2018

Diterima untuk penerbitan: 4 Julai 2018

¹ Profesor Madya di Program Sejarah, Fakulti Kemanusiaan, Seni dan Warisan, Universiti Malaysia Sabah. E-mail: bilcher@ums.edu.my

Abstract

In 1961, the United States government had established a Peace Corps agency as a volunteer assistance program to Third World countries. Peace Corps volunteers play an important role in diplomacy by building closer social ties with locals besides providing aid in terms of technical skills in the field of education, health, community development, and agriculture. Malaysia is one of the first countries to receive the Peace Corps assistance in 1962. This article focuses on the existence of bilateral diplomacy between the United States and Malaysia, the concept of Peace Corps diplomacy, and the development of its program in Malaysia until the termination in 1983.

Keywords: *Peace Corps, Diplomacy, Bilateral, Aid, Volunteer*

Abstrak

Pada tahun 1961, kerajaan Amerika Syarikat telah menubuhkan satu agensi *Peace Corps* sebagai program bantuan sukarelawan kepada negara Dunia Ketiga. Sukarelawan *Peace Corps* memainkan peranan penting dalam diplomasi secara membina hubungan sosial yang akrab dengan penduduk tempatan selain daripada memberi bantuan dari segi kemahiran teknikal dalam bidang pendidikan, kesihatan, pembangunan masyarakat dan pertanian. Malaysia merupakan antara negara yang pertama menerima bantuan *Peace Corps* pada tahun 1962. Artikel ini memberi fokus perbincangan tentang kewujudan diplomasi bilateral antara negara Amerika Syarikat dan Malaysia, konsep diplomasi *Peace*

Corps, dan perkembangan programnya di Malaysia sehingga ditamatkan pada tahun 1983.

Kata Kunci: Peace Corps, Diplomasi, Bilateral, Bantuan, Sukarelawan

Pengenalan

Diplomasi mempunyai pengertian yang luas, yakni suatu cara mengendali hubungan antarabangsa tidak kira dalam keadaan damai ataupun perang. Diplomasi adalah lebih daripada bentuk perundingan dan kerjasama berkaitan kepentingan ekonomi, politik dan militari antara negara. Diplomasi juga merangkumi program bantuan, seperti kewangan, tenaga teknikal dan tenaga sukarelawan. Program *Peace Corps* merupakan satu bentuk diplomasi yang digunakan oleh kerajaan Amerika Syarikat dengan mengutuskan tenaga sukarelawan yang mempunyai kemahiran khusus dalam bidang pendidikan, pertanian, kesihatan, sukan, kesenian, perniagaan dan sebagainya ke negara lain yang memerlukan. Selain memindahkan pengetahuan dan kemahiran teknikal, sumbangan penting *Peace Corps* adalah membina interaksi dan hubungan yang akrab di antara individu, yakni antara tenaga sukarelawan dan masyarakat tempatan. Dengan demikian, bukan sahaja akan membina satu hubungan yang akrab di peringkat akar umbi, bahkan secara tidak langsung merapatkan hubungan di peringkat antara kerajaan dan negara. Dengan kata lain, *Peace Corps* menjadi asas pembinaan hubungan bilateral Amerika Syarikat dengan negara lain. Perbincangan ini akan memberikan satu perspektif mengenai diplomasi *Peace Corps* di Malaysia. Terlebih dahulu, perbincangan ini akan menerangkan secara ringkas tentang kewujudan hubungan bilateral Amerika Syarikat-Malaysia, dan seterusnya menghuraikan perkaitan *Peace Corps* dalam konteks hubungan bilateral. Di akhir perbincangan akan mengalurkan sejarah penubuhan dan perkembangan diplomasi *Peace Corps* di Malaysia.

Hubungan Bilateral Amerika Syarikat-Malaysia

Semenjak kemerdekaan Persekutuan Tanah Melayu pada tahun 1957 hingga hari ini, hubungan dua hala (*bilateral relations*) antara Amerika Syarikat dan Malaysia adalah mesra (Sodhy, 2003: 363), iaitu melalui pendekatan yang positif dan konstruktif menjadi keutamaan dalam diplomasi terhadap sebarang isu yang menjurus kepada kepentingan kedua-dua pihak. Hubungan kedua-dua negara bertambah akrab dengan penubuhan Persekutuan Malaysia pada tahun 1963, terutamanya dari

segi kepentingan faktor strategik bagi dua bekas koloni British di Borneo, iaitu negeri Sabah dan negeri Sarawak. Dalam bidang perdagangan, Malaysia merupakan rakan kongsi perdagangan utama Amerika Syarikat. Reaksi terhadap orde baru dasar luar Amerika Syarikat pasca 11 September 2001 (Hussain, 2006: 26 dan Kakihara, 2003: 4), Malaysia telah memainkan peranan yang berkesan dalam kerjasama serantau dalam usaha membendung anasir *terrorism* (*U.S. Department of State*, 2011: 40-41). Walaupun tercetus perbezaan pendapat antara kedua-dua pihak negara berkaitan pendekatan dalam menanggapi beberapa isu, seperti konflik dalaman di Malaysia, konflik Israel-Palestin, globalisasi, nilai Barat dan polisi perdagangan dunia (Humphreys, 2010: 28-35), tetapi hubungan bilateral Amerika Syarikat-Malaysia masih akrab dalam bidang pendidikan dan kebudayaan, bahkan membina hubungan formal dalam bidang pertahanan, serta akses komersial dan kemudahan perbaikan kapal di pelabuhan Malaysia.

Pada tahun 1990-an, Malaysia kerap meluahkan pendapat yang berbeza terhadap tingkahlaku dominasi politik Amerika Syarikat di peringkat antarabangsa. Misalnya, mantan Perdana Menteri Tun Mahathir Mohammad telah melontar spekulasinya pada tahun 1997 bahawa tekanan antarabangsa terhadap Ringgit Malaysia adalah sebahagian daripada plot Yahudi (Daniel, 2002: 732). Begitu juga pada tahun 2003, Tun Mahathir juga mendakwa orang 'Yahudi memerintah dunia ini' (*The Washington Times*, 2003) dan menyifatkan Amerika Syarikat sebagai kuasa neo-kolonial yang amat dipengaruhi oleh Zionis (*Washington Post*, 2003). Walaupun berlaku retorik pandangan yang negatif seumpamanya oleh Malaysia terhadap Amerika Syarikat, namun hubungan dua hala antara Malaysia-Amerika Syarikat sentiasa berada pada tahap pragmatik malah bertambah rapat dengan mengambil-kira kerjasama rapat dalam bidang perdagangan, pendidikan, pertahanan (ketenteraan) dan memerangi anasir keganasan (*CRS Report for Congress Policy*, 2003). Perbezaan pendapat yang berlaku di antara kedua-dua negara ini adalah berpunca daripada perbezaan pendekatan dasar hubungan antarabangsa. Malaysia berpegang kepada pendekatan konstruktif menerusi rundingan (*Kementerian Luar Negeri*, 1957). Manakala Amerika Syarikat sebagai hegemoni dunia pula seringkali memanfaatkan pendekatan realistik menerusi paksaan ketenteraan dan ekonomi (Ismail, 2008: 11).

Foto 1: Pertemuan Perdana Menteri Malaysia, Datuk Seri Najib Tun Razak dan Presiden Amerika Syarikat, Barack Obama di Honolulu, 2012.

Sumber: *The Star Online*, 2012.

Dalam perkembangan terkini, pertukaran lawatan antara pegawai kanan kerajaan dari Malaysia dan Amerika Syarikat adalah menjadi lebih kerap berbanding sebelum tahun 2001, terutamanya dalam usaha meningkatkan aspek perdagangan. Pada tahun 2004, kedua-dua negara mula merancang usaha untuk kerjasama yang lebih erat dalam bidang perdagangan dan pelaburan. Ini membawa kepada perundingan untuk satu perjanjian *Malaysia-US Free Trade Agreement* (FTA) di Pulau Pinang pada tahun 2006. Walau bagaimanapun, disebabkan oleh fakta isu yang berkaitan dengan sistem tender Malaysia dan dasar nasionalnya yang berkaitan isu persaingan tertentu, akhirnya kedua-dua negara tidak dapat mencapai kata sepakat sehingga tahun 2010, maka FTA tersebut tidak dapat dimeteraikan. Lantaran itu, Malaysia telah mengambil keputusan pada bulan Oktober 2010 untuk menyertai satu bentuk perundingan serantau yang dinamakan sebagai *Trans-Pacific Partnership* (TPP), iaitu terdiri daripada negara Australia, Amerika Syarikat, Chile, Peru, New Zealand, Brunei Darussalam, Singapura dan Vietnam.

Secara umumnya, anjakan paradigma hubungan bilateral dari permulaan abad ke-21 ini bukan sahaja telah dapat mengukuhkan aspek keselamatan kepada Malaysia daripada ancaman keganasan antarabangsa, bahkan telah meningkatkan lagi pertumbuhan perdagangannya dengan Amerika Syarikat. Pada tahun 2009, nilai

perdagangan bilateral Amerika Syarikat-Malaysia adalah mencapai jumlah USD33.7 bilion. Ini meletakkan Malaysia sebagai rakan perdagangan Amerika Syarikat yang ke-18 terbesar. Manakala Malaysia merupakan negara pembekal yang ke-3 terbesar kepada Amerika Syarikat dengan nilai import berjumlah USD23.3 bilion (*U.S. Commercial Service*, 2010). Pada tahun berikutnya, nilai perdagangan bilateral Amerika Syarikat-Malaysia telah meningkat kepada USD36.4 billion (*U.S. Commercial Service*, 2011). Pada pengiraan kumulatif, Amerika Syarikat terus mengekalkan kedudukan sebagai pelabur asing dan sumber pelaburan langsung yang terbesar di Malaysia, iaitu bernilai USD13.5 billion pada akhir tahun 2009 dan meningkat kepada USD18.3 billion pada akhir tahun 2011. Di rantau Asia Tenggara, Malaysia merupakan rakan perdagangan Amerika Syarikat yang ke-2 selepas Singapura. Nilai eksport Malaysia ke Amerika Syarikat pada tahun 2011 telah meningkat kepada USD25.7 bilion berbanding USD23.7 bilion pada tahun 2010. Malah nilai perdagangan bilateral kedua-dua negara juga terus meningkat kepada USD39.9 bilion. Walau bagaimanapun, Malaysia telah tersorot sedikit ke tangga ke-22 terbesar dalam senarai kedudukan rakan perdagangan Amerika Syarikat (*U.S. Commercial Service*, 2012).

Foto 2: Pertemuan Timbalan Perdana Menteri Malaysia, Tan Sri Muhyiddin Yassin dan Setiausaha Negara Amerika Syarikat, Hillary Clinton di Kuala Lumpur, 2011.

Sumber: *The Star Online*, 2011.

Pada tahun 2011, bertarikh 17-18 Mei, Perdana Menteri Malaysia, Datuk Seri Najib Razak telah melakukan lawatan rasmi ke Amerika Syarikat dengan tujuan untuk terus mengukuhkan lagi hubungan harmoni antara kedua-dua negara. Selain aspek perdagangan,

lawatan tersebut juga bertujuan untuk merancakkan lagi hubungan dalam aspek pelbagai program pertukaran tajaan kerajaan Amerika Syarikat, seperti *Fulbright Program*, *Humphrey Program*, *Eisenhower Program* dan *Youth Exchang for Study Program*. Dari tahun 2009, dianggarkan lebih kurang 130 orang rakyat Malaysia telah mengambil bahagian dalam program berkenaan untuk penyelidikan dan pembangunan profesional ke Amerika Syarikat pada setiap tahun. Manakala lebih 50 orang rakyat Amerika Syarikat pula telah dihantar ke Malaysia untuk berkongsi pengalaman mereka sebagai pelawat atau penceramah akademik. Di samping itu, *Peace Corps* adalah satu program sukarelawan yang sangat terkenal pada suatu ketika dahulu. Program tersebut telah dimulakan pada tahun 1962 di Malaysia dan ditamatkan pada akhir tahun 1983. Dalam tempoh tersebut, dianggarkan lebih 4,000 tenaga sukarelawan *Peace Corps* telah dihantar ke Malaysia untuk memberi perkhidmatan mereka secara berganding bahu dengan rakyat Malaysia dalam memajukan bidang pendidikan, pertanian, kesihatan, pembangunan komuniti dan sebagainya. Setelah 28 tahun ditamatkan, Malaysia telah mengambil keputusan untuk menyambung semula program *Peace Corps* pada tahun 2011. Program tersebut – juga disifatkan sebagai *people-to-people contacts* (Shapiro, 2012), telah mula dibincangkan semasa lawatan Setiausaha Negara Amerika Syarikat, Hillary Clinton ke Malaysia pada bulan Januari 2011 (*The Star Online*, 2011). Ringkas kata, sejarah hubungan bilateral Malaysia-Amerika Syarikat sehingga tahun 2012 adalah sentiasa dalam situasi yang arkrab. Perkara ini ditegaskan melalui petikan satu kenyataan oleh Perdana Menteri, Datuk Seri Najib Tun Razak pada 10 Julai 2012, menyebut; “kekuatan hubungan antara Malaysia dan Amerika Syarikat itu adalah kerana kedua-dua negara saling menerima dan menghormati perbezaan yang wujud, namun pada masa sama menetapkan matlamat yang sehaluan.” (*Utusan Online*, 2012).

Dinamika Diplomasi

Sesebuah negara adalah terbentuk oleh hasil proses perpaduan melalui permuafakatan antara sekelompok manusia. Ahli falsafah Islam, Ibnu Khaldun (1332-1406) menyifatkan kewujudan sesebuah negara sebagai hasil *asabiyah*, iaitu perpaduan sosial atau perasaan kumpulan yang membayangkan kesediaan untuk bekerjasama (Gierer, 2001: 4) di peringkat domestik. Ahli falsafah klasik Perancis, Jean-Jacques Rousseau (1712-1778), menambah bahawa kewujudan negara adalah berasaskan kerjasama hasil daripada suatu perjanjian sosial (Md. Said, et. al., 2011: 123) di antara setiap individu manusia yang bebas untuk melindungi dan

mempertahan harta benda masing-masing. Hubungan bilateral merupakan konsep yang sangat penting dalam hubungan antarabangsa. Konsep ini mengutamakan sikap saling memerlukan antara satu negara dengan negara lain dalam hal melakukan berbagai pengembangan ataupun peningkatan kerjasama yang mendatangkan manfaat timbal balik untuk setiap bidang kepentingan yang dimiliki oleh dua negara yang melakukan interaksi dalam hubungan bilateral tersebut. Dengan kata lain, setiap negara akan saling memerlukan antara satu sama lain dengan matlamat untuk terus kekal wujud dalam menghadapi arus perubahan semasa. Sikap saling memerlukan ini diutamakan dalam melakukan suatu kerjasama dalam berbagai aspek kehidupan berbangsa dan bernegara serta dalam pengaktualisasian atau pembuktian sesebuah negara sebagai salah satu aktor yang memiliki peranan yang sangat penting dalam hubungan antarabangsa. Justeru setiap negara mencari jalan atau pendekatan masing-masing untuk mengadakan suatu bentuk hubungan yang baik sama ada bersifat bilateral atau multilateral atau serantau ataupun global. Sesuatu hubungan antarabangsa dapat berbentuk hubungan dalam bidang ekonomi, politik, sosial, undang-undang, pertahanan, budaya dan sukan. Setiap bentuk hubungan tersebut dapat direalisasikan dengan berlakunya proses 'diplomasi', yakni suatu interkasi yang berterusan sama ada secara formal dan tidak formal di antara setiap negara yang bersabit.

Dari segi pengertian, 'diplomasi' merujuk kepada usaha sesebuah negara untuk berinteraksi dengan tujuan menjelas dan memperjuangkan kepentingan nasional di peringkat antarabangsa (Holsti, 1978: 82). Dalam pada itu, diplomasi juga dikatakan sebagai satu amalan atau seni mengadakan rundingan antara negara dan kemahiran dalam mengendalikan hal ehwal tanpa membangkitkan permusuhan. Pada zaman lampau, diplomasi adalah melibatkan pengantaraan atau menguruskan hubungan entiti atau seseorang individu dengan yang 'lain', iaitu yang kadang kala ditakrifkan sebagai 'musuh' dan kadang kala juga sebagai 'bukan musuh' (Stempel, 1995: 1). Diplomasi telah mengalami perubahan yang signifikan dari batasan konvensional atau fungsi tradisional kedutaan sesebuah negara kepada pelbagai pelbagai bentuk fungsi lain yang tidak konvensional dengan berkhidmat dalam kapasiti bukan nasional di pejabat antarabangsa. Dengan faktor persekitaran global yang sentiasa berubah, bentuk diplomasi antara negara turut mengalami perubahan kepada bentuk interaksi yang baru dan menyumbang kepada perkembangan fungsi diplomatik itu sendiri (Leguey-Feilleux, 2009: 3).

Selaku satu amalan, diplomasi itu dipandang sebagai suatu proses interaksi yang berterusan (Islam, 2005: 69). Bahkan juga ia merupakan instrumen dalam hubungan antarabangsa, yakni sebagaimana yang disifatkan oleh Christer Jonsson dan Martin Hall sebagai 'bilik enjin' suatu hubungan antarabangsa (Jonsson & Hall, 2005: 1). Jesteru diplomasi dalam hubungan bilateral juga disebut sebagai 'diplomasi bilateral' ataupun *old diplomacy* (Wiseman, 1999: 39). Diplomasi mempunyai dua pendekatan utama, iaitu *Track One Diplomacy* and *Track Two Diplomacy*. John W. McDonald menjelaskan kedua-dua pendekatan tersebut dengan mengatakan;

Track One diplomacy is basically what diplomats do every day of their career. It is government-to-government interaction. It is official, formal, structured, and often rigid. It is interaction between instructed representatives of sovereign nations. Track Two diplomacy is something totally different. It is nongovernmental, citizen-to-citizen, unofficial, informal. It is uninstructed interaction between citizens acting on their own (McDonald, 1992: 119).

Pendekatan diplomasi secara formal telah diberikan frasa *Track One Diplomacy* dan juga dikenali dengan istilah *Traditional Diplomacy* adalah berlaku melalui peranan peserta atau aktor pemerintah sesebuah negara secara langsung, yang merangkumi semua aktiviti harian pegawai atau agensi kerajaan di arena diplomatik antarabangsa. Implikasi daripada diplomasi formal ini boleh dilihat dari segi, sama ada insentif positif yang ketara seperti bantuan kemanusiaan, penjualan senjata dan hubungan perdagangan atau insentif negatif seperti sekatan ekonomi, disingkirkan daripada organisasi dan diserangi kuasa tentera. Manakala diplomasi tidak formal pula diberikan frasa *Track Two Diplomacy* atau juga dikenali *Public Diplomacy* oleh Edmund Gullion pada tahun 1965 (Andrlic, 2012: 13) ataupun dengan istilah *Citizen Diplomacy* (Davidson & Montville, 1981: 153-155), yang wujud sebagai tambahan (*supplements*), iaitu untuk menggembleng dan melengkapi pelaksanaan diplomasi formal (McDonald, 1992: 118). Diplomasi tidak formal berlaku melalui peranan warganegara sesebuah negara sebagai peserta pensendirian sama ada perseorangan atau kumpulan untuk membina kerjasama atau interaksi dengan peserta perseorangan atau kumpulan pensendirian di luar negara. Peserta adalah bertindak dengan kapasiti peribadi, bukannya sebagai wakil pihak kerajaan, mengadakan interaksi secara langsung dengan peserta lain di luar negara. Biasanya interaksi ini

mempunyai objektif untuk membangun strategi, mempengaruhi pendapat umum, menganjurkan sumber manusia dan material dalam cara yang boleh membantu menjaga atau mencapai kepentingan nasional bersama. Peserta berkongsi persepsi dan keperihatinan mereka, memberi tumpuan kepada kepentingan dan keperluan asas kedudukan masing-masing, bersama-sama menganalisis isu asas dan hubungan mereka serta membangun idea untuk penyelesaian melalui dialog, bengkel atau konferen. Ringkasnya, proses diplomasi tidak formal boleh menjana idea yang kreatif bagi penyelesaian isu yang tidak boleh dilakukan dalam proses diplomasi formal (Chufrin & Saunders, 1993: 155).

Dari perspektif konseptual, pendekatan diplomasi tidak formal telah melalui suatu paradigma justifikasi interaksi mengikut jurusan bidang, aspek dan saluran tertentu. Pada tahun 1981, Joseph Montville telah memperkenalkan frasa *Track Two Diplomacy* (Fraser, 2012: 3). Dengan penerokaan lanjut pada tahun 1989, John McDonald telah mengembangkan interaksi daripada dua trek kepada lima trek, iaitu (1) interaksi formal (kerajaan), (2) interaksi informal (pakar persendirian), (3) interaksi ahli perniagaan (swasta), (4) interaksi *people-to-people* (program pertukaran kebudayaan) dan (5) interaksi media (dokumentari) (McDonald, 1991: 201-220). Pada tahun 1991, ekoran daripada perkembangan yang pesat dan dinamik dalam arena diplomatik antarabangsa telah membawa satu gabungan usaha penyelidikan lanjut oleh Luise Diamond dan John McDonald terhadap konsep dan pendekatan *Track Two Diplomacy*. Lantas mereka telah memperkenalkan frasa *Multi Track Diplomacy* melalui karya *Multi-Track Diplomacy: A Systems Approach to Peace* dengan menambah sembilan trek interaksi. Pendekatan tersebut dapat dilakukan dengan banyak cara dan saluran, sama ada melalui saluran pemerintah secara langsung ataupun melalui individu dan kumpulan persendirian. Sembilan trek *Multi Track Diplomacy* ialah; Trek 1 - Kerajaan; Trek 2 - Nonkerajaan/Profesional; Trek 3 -Perniagaan; Trek 4 - Warganegara Persendirian; Trek 5 - Penyelidikan, Latihan dan Pendidikan; Trek 6 - Aktivisme; Trek 7 - Agama; Trek 8 - Pembiayaan, dan; Trek 9 - Komunikasi dan Media (Fraser, 2012: 9). Dapat disimpulkan bahawa diplomasi bilateral merupakan aktiviti interaksi di antara dua negara melalui sembilan trek. Sesuatu hubungan bilateral hanya dapat dikembang dan dimajukan melalui proses diplomasi yang berterusan berasaskan prasyarat saling menghormati hak kedua-dua negara yang terlibat untuk melakukan berbagai kerjasama dalam pelbagai aspek kehidupan berbangsa dan bernegara. Kerjasama yang dilakukan harus tidak mengabaikan

keberadaan negara yang terlibat, sebaliknya menganjurkan perdamaian dan memberikan nilai tambah yang menguntungkan hubungan bilateral mereka.

Selain daripada itu, diplomasi bilateral juga dilihat dari perspektif dasar luar negara (Islam, 2005: 63 dan 69) memandangkan asas pembinaan suatu hubungan bilateral adalah bersangkutan dengan hal ehwal kepentingan nasional. Justeru diplomasi bilateral dianggap sebagai bayangan ataupun satu instrumen dasar luar negara. Ini merujuk kepada peranan *Track Two Diplomacy*, yang dianjurkan oleh negara kuasa besar ke atas negara kecil. Perspektif sedemikian menggariskan dua bentuk proses diplomasi, iaitu apa yang disebutkan sebagai *Hard Track Two* dan *Soft Track Two*. Diplomasi *Hard Track Two* adalah dilakukan oleh peserta yang memiliki hubungan rapat dengan pihak kerajaan, iaitu mempunyai akses dan pengaruh secara langsung ke atas dasar kerajaan. Peranannya mempunyai objektif untuk membantu kerajaan merundingkan suatu perjanjian politik (Kaye, 2005: 6). Manakala diplomasi *Soft Track Two* dilakukan oleh peserta yang tidak mempunyai hubungan rasmi dengan pihak kerajaan tetapi berupaya memiliki bentuk akses tertentu kepada proses pembinaan dasar kerajaan, yakni melalui saluran ke lingkaran dasar, seperti dialog rasmi, forum dan konferen akademik. Peranannya mempunyai objektif untuk pertukaran pandangan, persepsi dan maklumat dalam kalangan peserta dengan matlamat meningkatkan pemahaman tentang kedudukan dan polisi pihak masing-masing (Agha, *et. al.* 2004: 3).

Kewujudan perspektif dasar luar negara ini dipengaruhi oleh frasa dan konsep strategi *soft power* dan *hard power* dalam dasar luar negara yang diperkenalkan oleh Joseph Nye, Jr. pada tahun 1989. Beliau menegaskan bahawa *soft power* terletak pada keupayaan untuk menarik dan memujuk, yakni lahir dari daya tarikan budaya, politik dan dasar yang ideal. Manakala *hard power* merupakan keupayaan untuk memaksa melalui kekuatan ketenteraan atau ekonomi ke atas negara lain (Nye, 2004: 5-6). Konsep strategi dasar luar negara tersebut dihubungkan dengan diplomasi bilateral dari sudut justifikasi kategori peserta dalam sesuatu interaksi yang berlaku. Peserta bagi diplomasi *Hard Track Two* adalah perseorangan atau kumpulan yang berpengaruh seperti mantan pegawai kerajaan, pemimpin masyarakat, institusi agama, pertubuhan sosial dan ahli politik yang mempunyai kepakaran dalam bidang atau isu yang dibincangkan. Peserta bagi diplomasi *Soft Track Two* adalah dijalankan oleh individu atau kumpulan persendirian, seperti

pertubuhan sukarelawan antarabangsa dan pertubuhan bukan kerajaan antarabangsa yang bertujuan untuk mempromosikan penyelesaian masalah yang khusus, cita-cita dan norma sejagat dan menggubal perubahan sosial yang sistematik. Bentuk diplomasi ini adalah berkonsep *people to people diplomacy* ataupun *public diplomacy*, yakni suatu program kegiatan yang melibatkan penganjuran mesyuarat dan persidangan, menjana pendedahan media dan penasihat politik atau undang-undang, dan rakan sekerja kepada komuniti yang sebahagian besarnya terpinggir atau tidak dapat mencapai perubahan positif tanpa bantuan luar negara. Salah satu contoh konsep program diplomasi awam ini ialah diplomasi *Peace Corps*.

Diplomasi *Peace Corps*

Konsep program *people to people diplomacy* ini telah diperkenalkan oleh pentadbiran Presiden Dwight Eidenhower (1953-1961) pada tahun 1960 ke negara di Amerika Latin, khususnya menganjurkan interaksi golongan pelajar sekolah, kolej dan universiti di antara Amerika Syarikat dan Amerika Latin. Kemudian konsep program ini mengalami perubahan kepada bentuk bantuan khidmat kemahiran teknikal oleh sukarelawan *Peace Corps*, seperti yang dilaporkan dalam artikel, *American 'People to People' Diplomacy: The Peace Corps in the Philippines* (Mahajani, 1964: 777-787). Konsep program ini boleh dijelaskan oleh satu pernyataan Curt Tarnoff, seorang pakar bidang hubungan antarabangsa yang menyebut, *the Peace Corps is an agency of public diplomacy* (Tarnoff, 2010: 8). Dengan kata lain, *Peace Corps* adalah program pembangunan kemahiran sumber tenaga manusia di peringkat akar umbi.

Semenjak tahun 1961 sehingga tamatnya konflik Perang Dingin, terdapat pelbagai pendapat yang cuba mendedahkan dan menghuraikan motif penubuhan *Peace Corps* sebagai satu agensi dasar luar oleh kerajaan Amerika Syarikat. Semua pendapat cuba menjelaskan persoalan dari pelbagai dimensi sama ada berasaskan nilai ekstrinsik atau nilai intrinsik. Apatah lagi, apabila masyarakat dunia mula dilanda oleh satu fenomena moden yang dinamakan globalisasi dari tahun 1990, kritikan terhadap *Peace Corps* semakin hebat. Dalam usaha mengamati cabaran yang timbul daripada kesan globalisasi, golongan sarjana dan pelajar pascasiswazah terus menerus mengumpul dan membanding data mereka untuk menentukan sama ada wujud atau tidak wujud motif asas agensi *Peace Corps* dalam dasar luar negara Amerika Syarikat. Tambahan kebimbangan terhadap peruntukkan bajet nasional dan persepsi serta imej Amerika Syarikat telah menyebabkan usaha yang berterusan untuk membangkit persoalan dan prasangka daripada para pengkritik

terhadap *Peace Corps*. Oleh itu, seseorang boleh berhujah bahawa sama ada *Peace Corps* menjadi alat imperialisme Amerika Syarikat atau sebaliknya.

Hujah pertama menegaskan *Peace Corps* sebagai inisiatif dasar luar lantas menjadi salah satu strategi yang paling berjaya dalam tempoh pasca Perang Dunia Kedua untuk membina persahabatan Amerika Syarikat dengan negara Dunia Ketiga. Keunikan imej *Peace Corps* sebagai sebuah agensi sukarelawan global mendapat kritikan meluas daripada kalangan sarjana dan ahli politik yang mempersoalkan status agensi *Peace Corps* beroperasi sebagai lanjutan projek imperialisme yang tersembunyi oleh Amerika Syarikat. Sehubungan itu, agensi *Peace Corps* telah dilabelkan sebagai *soft power* oleh R.J. Bullington (2008), Gary Berg-Cross (2011) dan Joseph Nye (2011). Dalam satu rumusan Lex Rieffel & Sarah Zalud menyebut bahawa; *Overseas volunteer work is a form of soft power that contributes measurably to the security and well-being of Americans* (Rieffel & Zalud, 2006: 1) Dengan itu, Lex Rieffel menegaskan mengenai status *Peace Corps* dengan berkata; *The Peace Corps is one of the smallest instruments in the foreign policy toolkit of the United States. It is a "boutique" agency with a superb reputation* (Rieffel, 2003: 1). Sejak ditubuhkan pada tahun 1961, lebih 190,000 orang sukarelawan *Peace Corps* telah berkhidmat di lebih daripada 139 buah negara di seluruh dunia (Tschetter, 2008: 8). Pada tahun itu, *Peace Corps* menjadi satu simbol dan ikon yang mempunyai pengaruh yang sangat kuat ke atas persepsi masyarakat global tentang negara Amerika Syarikat. Kerajaan Amerika Syarikat memperuntukkan dana operasi sebanyak USD331 juta setahun walaupun jumlah itu cuma kurang satu persepuluh daripada 1 peratus bajet angkatan militaranya (Maitra, 2008: 12). Bahkan imej Amerika Syarikat sangat dialu-alukan di seluruh dunia, terutamanya di Dunia Ketiga, sebagai negara penyumbang sukarelawan yang bersedia menghulurkan bantuan bencana, membina rumah untuk keluarga miskin, mengajar Bahasa Inggeris kepada pelajar sekolah dan universiti, dan banyak lagi bentuk bantuan yang lain. Dari perspektif dasar luar secara umum, setiap program sukarelawan antarabangsa dilihat menyumbang secara langsung dan tidak langsung kepada keselamatan dan kesejahteraan negara donor-penyumbang (Rieffel & Zalud, 2003: 1).

Dalam pada itu, pandangan lain pula berusaha untuk menafikan status sedemikian. Di Amerika Syarikat dan juga di negara lain, penerimaan yang pesat terhadap idea *Peace Corps* dapat menunjukkan

betapa signifikan kegunaannya dalam mempromosi identiti kebangsaan dan konsensus. Lantaran itu, *Peace Corps* dilihat sebagai satu percubaan yang ulung untuk projek imej bukan oportunistik dan mengukuhkan persepsi negara lain bahawa objektif utama Amerika Syarikat terhadap Dunia Ketiga bukanlah suatu skim *to dominate* atau untuk menguasai, sebaliknya *to help* atau untuk membantu (Cobbs, 1996: 84). Di atas landasan idea dan objektif yang murni tersebut, maka sebuah agensi bantuan perkhidmatan sukarelawan *Peace Corps* telah ditubuhkan dan ditawarkan kepada semua negara - yang memerlukan - di seluruh dunia. Penubuhan agensi *Peace Corps* merupakan salah satu legasi Presiden John Fitzgerald Kennedy yang bermula dalam satu masa kebetulan dan tidak dijangka. Pada 14 Oktober 1960, sekitar waktu jam 2 pagi, Senator Kennedy (calon Presiden pada ketika itu) telah menyampaikan gagasan *Peace Corps* dalam ucapannya di hadapan lebih 10,000 orang pelajar di University of Michigan. Beliau menawarkan suatu gagasan 'keamanan' (*peace*) kepada golongan belia rakyat Amerika Syarikat agar menyumbang sebahagian daripada kehidupan mereka untuk tinggal dan bekerja di Asia, Afrika dan Amerika Latin. Satu frasa dalam ucapan beliau yang mempunyai impak yang besar ke atas rakyat belia Amerika Syarikat adalah berbunyi *ask not what your country can do for you--ask what you can do for your country* (Searles, 1997: 3), yakni menyahut cabaran untuk menyumbang khidmat bakti kepada negara selama dua tahun dengan menyertai *Peace Corps*, yakni gagasan yang dijanjikan sekiranya Senator Kennedy menjadi Presiden.

Harapan Presiden Kennedy terhadap gagasannya adalah tidak sia-sia. Ternyata respon positif daripada kalangan belia Amerika Syarikat adalah serta-merta. Dalam beberapa minggu selepas ucapan Presiden Kennedy, satu kumpulan pelajar institusi berkenaan telah menganjurkan kempen petisyen dan berjaya mengumpul 1,000 tandatangan menyokong gagasan tersebut. Manakala beberapa ratus orang belia yang lain berikrar untuk bersedia menyumbang khidmat kepada gagasan tersebut. Pejabat parti Demokratik yang dipimpin oleh Presiden Kennedy telah menerima banyak surat yang menyambut baik gagasan tersebut menjelang pilihanraya pada akhir tahun 1960. Dalam ucapan beliau yang terakhir menjelang hari pilihanraya, Presiden Kennedy meluahkan satu kenyataan yang memberi harapan tinggi ke arah merealisasikan *Peace Corps*, iaitu berbunyi;

Neither money nor technical assistance, however, can be our only weapon against poverty. In the end the crucial effort is one of purpose, requiring not only the fuel of

finance but the torch of idealism. And nothing carries the spirit of American idealism and expresses our hopes better and more effectively to the far corners of the earth than the Peace Corps (Hoopes, 1965: 19).

Lantaran itu, dikatakan bahawa tindak balas yang meluas dan pantas merupakan faktor penting kepada keputusan yang meletakkan usaha penubuhan agensi *Peace Corps* sebagai keutamaan Presiden Kennedy sebaik sahaja memenangi pilihanraya pada akhir tahun 1960. Sebenarnya Presiden Kennedy merupakan seorang aktivis dalam arena hubungan antarabangsa. Beliau berpendapat bahawa jawatan Presiden merupakan 'pusat utama tindakan dalam keseluruhan skim kerajaan', terutamanya Presiden Kennedy amat mengambil berat tentang tanggapan bahawa Komunisme sebagai ancaman global pada ketika itu, yakni era krisis Perang Dingin. Justeru itu, dalam usaha meneruskan pendekatan penyelesaian militari, Presiden Kennedy menaruh minat yang mendalam untuk merancakkan semula program bantuan ekonomi dan juga untuk menangani imej negatif *Ugly American* dan *Yankee imperialism* yang telah diluahkan terhadap Amerika Syarikat. Presiden Kennedy percaya bahawa dengan mengutus rakyat Amerika Syarikat yang idealistik ke seberang laut untuk bekerja di peringkat akar umbi akan dapat menyebarkan perasaan muhibah rakyat Amerika Syarikat ke Dunia Ketiga dan juga peranan mereka boleh secara tidak langsung membantu usaha membendung pengembangan pengaruh Komunisme (Kirshon, 2012: 246).

Dalam tempoh dua bulan menjawat jawatan, Presiden Kennedy telah mengusulkan satu arahan eksekutif menubuhkan agensi *Peace Corps* di bawah Jabatan Negara, iaitu agensi yang mengendalikan hal ehwal hubungan antarabangsa. Pembiayaan agensi *Peace Corps* adalah tertakluk kepada dana berkaitan daripada *mutual security*. Presiden Kennedy telah melantik iparnya, Sargent Shriver menjadi Pengarah yang pertama bagi agensi baru tersebut. Seterusnya, pada 22 September 1961, semasa persidangan yang Ke-87, dewan Kongres telah meluluskan rang undang-undang *Public Law 87-293* untuk menubuhkan *Peace Corps* (Amin, 1992: 38). Dengan berlandaskan perkara tersebut, ternyata *Peace Corps* telah wujud sebagai *cornerstone* kepada landasan ilham dan cita-cita untuk perubahan terhadap dasar luar negara Amerika Syarikat oleh Presiden Kennedy. Beliau berpendapat bahawa usaha menyediakan pakaran teknikal seperti doktor, juruteknik, jurutera, jururawat, guru dan sebagainya, kerajaan dan rakyat Amerika Syarikat akan berupaya

mempromosi keamanan dan persefahaman antara budaya sambil membantu negara yang berkenaan membangun kemahiran dan kebolehan rakyat mereka. Pada masa yang sama, menurut Presiden Kennedy, bahawa rakyat Amerika Syarikat juga akan dapat memainkan peranan penting ke arah menghadapi Perang Dingin, iaitu dengan mendedah pelbagai masyarakat luar terhadap ideal rakyat Amerika Syarikat, meraih muhibah dan meletakkan rangka kerja bagi hubungan yang lebih erat antara Amerika Syarikat dan negara Dunia Ketiga. Pada tahun pertama, *Peace Corps* telah menghantar kumpulan sukarelawan yang pertama ke benua Afrika, iaitu di negara Ghana dan Tanganyika.

Hakikatnya, pada permulaan Presiden Kennedy melihat gagasan *Peace Corps* yang diperkenalkannya itu adalah akan menjadi satu senjata untuk membendung penyebaran pengaruh Komunisme di negara Dunia Ketiga. Walau bagaimanapun, perlantikan Sargent Shriver sebagai Pengarah *Peace Corps* yang pertama pada tahun 1961 telah menggagalkan usul idea atau propaganda anti-Komunisme daripada menjadi salah satu objektif bagi agensi tersebut. Beliau yang mempunyai pengalaman dalam kegiatan bantuan sukarelawan di seberang laut, iaitu di Jerman dan Perancis. Shriver berkata;

My interest in direct American participation in the development of other nations started in the 1930's when I was part of, and later a leader for, Experiment in International Living groups in Europe." (Shriver, 1964: 12).

Shriver tidak bersetuju dengan usulan untuk menjadikan *Peace Corps* sebagai senjata menentang Komunisme, sebaliknya beliau mempunyai pendirian teguh untuk menjadikan *Peace Corps* sebagai instrumen membantu pembangunan di negara miskin dengan membasmi punca kemiskinan serta memainkan peranan mewujudkan masyarakat yang akan memberi kehormatan dan kebebasan kepada semua individu. Menurut Shriver, bahawa tujuan *Peace Corps* adalah untuk membolehkan rakyat Amerika Syarikat terlibat secara langsung dan secara peribadi berkesan dalam perjuangan untuk maruah manusia (Hoopes, 1965: 81). Shriver juga percaya bahawa matlamat utama bagi *Peace Corps* adalah untuk membuka minda dan harus menanamkan kepercayaan dalam kalangan rakyat di Dunia Ketiga bahawa perubahan boleh berlaku. Visi *Peace Corps* adalah luas dan melibatkan transformasi corak sosial dan ekonomi yang selama ini mengakibatkan individu hidup dalam penderitaan dan putus asa. Dalam usaha untuk merealisasikan visi

tersebut, Shriver telah memberi tumpuan terhadap mendefinisikan peranan atau tugas sukarelawan *Peace Corps* dan negara tuan rumah (penerima) akan memainkan peranan menggubal pembaharuan. Sukarelawan *Peace Corps* bukan sekadar sebagai duta muhibah bagi Amerika Syarikat, tetapi juga sebagai 'ejen perubahan' yang berkebolehan untuk memperkasakan masyarakat keseluruhan mencapai kemampuan memikul tanggungjawab membina nasib mereka sendiri (Hapgood & Bennett, 1968: 25). Lantaran itu, sukarelawan *Peace Corps* haruslah bertutur dalam bahasa tempatan, tinggal bersama keluarga angkat di mana mereka berkhidmat dan mereka hidup dengan gaji minima yang dibayar oleh kerajaan Amerika Syarikat sendiri. Mereka juga harus mengambil bahagian dalam setiap perayaan, percutian dan amalan budaya masyarakat tempatan di negara tuan rumah. Dengan sedemikian, adalah diyakini bahawa sukarelawan *Peace Corps* boleh bergaul dan mendapat penerimaan masyarakat tempatan yang kemudiannya akan mempelajari mesej atau melakukan kemahiran yang dimainkan oleh mereka.

Selain itu, dengan jangka waktu selama dua tahun dalam perkhidmatan, sukarelawan *Peace Corps* adalah dihendaki untuk bekerja seiring dengan rakan sekerja tempatan di negara tuan rumah. Sukarelawan *Peace Corps* harus menganggap diri mereka sebagai anggota masyarakat tempatan. Pendekatan hubungan yang akrab boleh membantu rakan sekerja tempatan untuk mempelajari idea kemajuan dan kemahiran teknikal agar dapat meneruskan proses pembaharuan selepas pemergian sukarelawan *Peace Corps*. Rakan sekerja tempatan akan bekerjasama dengan sukarelawan *Peace Corps* untuk mendidik masyarakat tempatan mengenai sistem yang memudahkan penyelesaian masalah dan membangunkan kemahiran yang diperlukan untuk kempen meningkatkan kebajikan sosial. Kedua-dua pihak secara kolektif akan berusaha untuk memupuk idealisme dan kepercayaan tentang perubahan boleh berlaku dalam kalangan penduduk tempatan. Hubungan simbiotik antara sukarelawan dan rakan sekerja tempatan akan membentuk pertalian pendekatan untuk proses pembangunan masyarakat. Hubungan sedemikian merupakan satu anjakan yang fundamental dalam cara dan pendekatan oleh Amerika Syarikat untuk menyediakan bantuan yang spesifik, seperti kesihatan, pendidikan, perniagaan dan pembangunan komuniti kepada negara mundur di seberang laut.

Selain premis humanis dan komitmen terhadap idealisme, terdapat kritikan yang melihat sukarelawan *Peace Corps* juga berfungsi sebagai satu cara baru yang digunakan oleh Amerika Syarikat untuk campurtangan dalam hal ehwal kerajaan negara mundur. Dalam pengertian ini, walaupun kehadiran sukarelawan *Peace Corps* di negara yang berkaitan tidak boleh dianggap sebagai 'campurtangan' di bawah undang-undang antarabangsa, tetapi khidmat yang dilakukan oleh sukarelawan *Peace Corps* adalah bersifat suatu campurtangan dalam hal ehwal masyarakat tempatan. Campurtangan ini berlaku melalui bentuk khidmat bantuan teknikal oleh sukarelawan *Peace Corps* yang bekerja seiring dengan rakan sekerja tempatan di negara tuan rumah. Hakikatnya, keinginan bekerja untuk memudahkan perubahan atau pembangunan dan transformasi budaya berlaku dalam kalangan masyarakat asing menjadi satu dorongan penting kepada individu rakyat Amerika Syarikat yang menyertai *Peace Corps*. Misalnya, hal ini pernah diluahkan oleh seorang sukarelawan *Peace Corps* yang di Malaysia, dengan berkata;

*I was not coming here [Malaya] to sell American culture...
I was coming here to help these people solve any particular
problems they might have (Fischer, 1998: 60).*

Sukarelawan *Peace Corps* dijangka akan bekerja di kawasan petempatan terpencil yang terletak jauh dari bandar, di mana wujud kekurangan komunikasi moden, seperti telefon dan televisyen sehingga sukarelawan boleh mengalami perasaan terasing. Namun, melalui proses intergrasi dalam masyarakat tempatan, menjalani kesulitan bersama dan solidifikasi hubungan kerja akan dapat membina keakraban hubungan antara sukarelawan dan anggota masyarakat tempatan. Menurut pandangan Fritz Fischer, nilai sejagat humanis yang dianjurkan oleh agensi *Peace Corps* dan nilai egalitarianisme yang diamalkan oleh sukarelawan *Peace Corps* menjadi dorongan kepada pembinaan hubungan akrab tersebut. Sukarelawan *Peace Corps* bukan sahaja menghormati budaya dan pandang dunia masyarakat tempatan di negara tuan rumah mereka malah menadaptasinya menjadi amalan (Fischer, 1998: 183). Bahkan penyertaan dalam program *Peace Corps* juga merupakan satu kesempatan kepada individu dalam kalangan rakyat Amerika Syarikat untuk beralih corak migrasi, iaitu secara *transnational*. Mereka mengintergrasi ke dalam kehidupan masyarakat tempatan di seberang laut selama dua tahun sambil memberi bantuan teknikal. Mereka dijangka akan tinggal bersama keluarga angkat di negara tuan rumah, bercakap bahasa tempatan, makan makanan yang

sama, menari tarian tradisional, meraikan cuti negara tuan rumah dan menyesuaikan diri kepada norma masyarakat tempatan.

Peace Corps di Malaysia

Pada bulan Mei 1961, setelah dua bulan dari tarikh rasmi penubuhan *Peace Corps*, rombongan *Peace Corps* yang diketuai oleh pengarahnya, Shriver telah membuat lawatan ke sepuluh negara di Afrika dan Asia termasuklah Malaya (Persekutuan Tanah Melayu) untuk menjelaskan tentang objektif serta meninjau jenis projek yang paling dikehendaki sekali gus menawarkan program *Peace Corps* kepada pemimpin setiap negara berkenaan (Shriver, 1964: 298). Rombongan Shriver telah tiba di Kuala Lumpur pada 11 Mei 1961 (*Malay Mail*, 1961). Pemilihan Malaya untuk mempromosikan program *Peace Corps* adalah didorong oleh faktor sejarah hubungan bilateral Malaysia-Amerika Syarikat menerusi program bantuan pendidikan dan kebudayaan Amerika Syarikat selepas Malaya mencapai kemerdekaannya pada tahun 1957. Pihak Amerika Syarikat sangat tertarik dengan prestasi kerajaan Malaya apabila berjaya membenteraskan ancaman Komunis semasa tempoh Darurat (1958-1960). Dalam tempoh tersebut, kerajaan Malaya mengambil sikap berhati-hati terhadap Amerika Syarikat sehingga menghadkan hubungan untuk membeli kelengkapan, bahan dan perkhidmatan militari sahaja. Sungguhpun menolak bantuan militari, kerajaan Malaya terus menerus menerima bantuan berskala kecil dalam bidang pendidikan dan kebudayaan Amerika Syarikat seperti program *Asia Foundation* dan program AFS sejak tahun 1957 serta program *Ford Foundation* sejak tahun 1962 (Sodhy, 1990: 207-208). Dengan keyakinan bahawa *Peace Corps* adalah sebuah agensi bebas daripada politik dasar luar dan dasar bantuan luar Amerika Syarikat yang boleh mengancam politik dan kedaulatan kemerdekaan negara, maka kerajaan Malaya mengalu-alukan kehadiran *Peace Corps*, iaitu untuk terlibat dalam proses pembangunan masyarakat di Malaya. Dan, kebetulan juga Malaya amat memerlukan sumber tenaga manusia mahir untuk melaksanakan pelbagai program pembangunan di bawah *Second Malayan Five Year Plan* yang baru sahaja dilancarkan pada ketika itu. Pendek kata, program *Peace Corps* yang bertujuan untuk menyediakan sumber tenaga kerja manusia daripada kalangan rakyat Amerika Syarikat yang memiliki kemahiran dalam bidang tertentu adalah satu peluang bantuan 'percuma' (tanpa syarat) yang diperlukan oleh Malaya, sebuah negara yang baru mencapai kemerdekaannya.

Ketibaan rombongan Shriver di Kuala Lumpur pada 12 Mei 1961 telah disambut baik oleh Perdana Menteri, Tunku Abdul Rahman Putra (Quaid, 1983: 20). Semasa pertemuan mereka, yang turut dihadiri oleh Timbalan Perdana Menteri, Tun Abdul Razak dan beberapa orang menteri lain, Shriver menerangkan tentang objektif *Peace Corps*. Beliau menjelaskan bahawa sukarelawan *Peace Corps* adalah 'pekerja' yang akan melakukan kerja mengajar, bertani, mengukur jalan dan lain-lain pekerjaan di bawah penyeliaan kementerian yang memohon atau memerlukan. Shriver juga menegaskan bahawa sukarelawan *Peace Corps* bukanlah pegawai penasihat teknikal, seperti USAID, sebaliknya mereka akan bekerja seiring dengan pekerja tempatan (*Malay Mail*, 12 Mei 1961).

Pada bulan Julai 1961, ibu pejabat *Peace Corps* di Washington, D.C. telah menghantar Dr. J. Norman Parmer ke Malaya untuk merundingkan persetujuan kerjasama dan mendapatkan senarai jenis pekerjaan yang diperlukan (Bala, 2009: 199). Parmer telah berurusan dengan Tan Sri Thong Yaw Hong, pengarah Unit Pembangunan Ekonomi (UPE), iaitu sebuah agensi di Jabatan Perdana Menteri. Hasil perundingan dengan UPE telah mencapai satu memorandum antara kedua-dua pihak untuk menubuhkan program *Peace Corps* di Kuala Lumpur pada 4 September 1961. Justeru Malaya menjadi negara yang Ke-12 terawal menerima program *Peace Corps* selain Ghana, Tanzania, Filipina, Chile, St. Lucia, Colombia, Brazil, Republik Cameroon, Nigeria, Pakistan dan Thailand (*Annual Peace Corps Report*, 1962: 7). Sebuah ibu pejabat pentadbiran *Peace Corps* telah diletakkan di paras dua bangunan Bank Lee Wah, dan Parmer dilantik sebagai *Country Director* (Pengarah Negara) yang pertama di Malaya. Seterusnya Pengarah Negara yang berikutnya ialah Lewis H. Butler (1962-1964) dengan pejabat *Peace Corps* dipindahkan ke bangunan Kementerian Pendidikan di Jalan Dato Onn (tapak Bank Negara sekarang). Pada awal tahun 1964, di bawah pentadbiran Pengarah Negara, James W. Gould (1964-1966), sekali lagi pejabat *Peace Corps* dipindahkan ke Jalan Broadrick sehingga tahun 1975. Buat kali terakhir, semasa pentadbiran Pengarah Negara yang Ke-9, *Robert Graulich* (1975-1978), pejabat *Peace Corps* telah dipindahkan ke alamat 117, Jalan Raja Muda pada bulan November 1975 (Quaid, 1983: 12).

Pada bulan Oktober 1961, sebuah program *Peace Corps* yang diberikan nama *MALAYA I* telah dibentuk dengan misi pentingnya untuk memperlengkapi rancangan pembangunan lima tahun, *Second Malaya Plan* (1961-65), iaitu memerlukan tenaga juruteknik separa mahir. Sebelum dihantar ke Malaya, kontingen tenaga sukarelawan

Peace Corps yang pertama atau dikenali sebagai program *MALAYA I* tersebut telah menjalani program latihan di Center for Southeast Asian Studies and Training, Northern Illinois University di DeKalb. Mereka telah diberi latihan kemahiran bahasa Melayu dan pengetahuan am mengenai sejarah, kebudayaan masyarakat Malaya dan latihan psikologi. Mereka adalah tenaga sukarelawan terbaik yang dipilih melalui satu siri pemilihan dan latihan persediaan yang ketat. Beberapa orang dalam kalangan mereka boleh bertutur dalam bahasa Melayu dengan baik, yakni salah satu syarat kelayakan yang ditekankan dalam pemilihan semua calon sukarelawan *Peace Corps* ke Malaya. Kontingen tersebut telah tiba di Kuala Lumpur pada 12 Januari 1962 dengan seramai 36 orang. Ketibaan mereka telah mendapat publisiti yang meluas dan disambut oleh Timbalan Perdana Menteri, Tun Abdul Razak bin Hussein di bilik Gerakan Negara. Dalam ucapan alu-aluan kepada kontingen tersebut, beliau berkata;

We are grateful to the government and people of the United States for assisting us in great and important task of national development. This gigantic task needs not only capital resources but also skilled and trained manpower to implement our national plan (Quaid, 1983: 11).

Seterusnya mereka dihantar ke Universiti Malaya selama sebulan untuk memperdalamkan lagi kemahiran dan pengetahuan bahasa Melayu, sejarah dan kebudayaan masyarakat, geografi dan sosio-ekonomi Malaya, dan mengenai jabatan kerajaan. Hal ini disebabkan wujud pandangan bahawa ramai dalam kalangan ahli kontingen *MALAYA I* belum mencapai tahap penguasaan bahasa Melayu yang baik. Justeru itu, mereka perlu mempelajari bahasa dan kebudayaan Melayu secara intensif sebelum ditugaskan ke merata-rata tempatan. Dalam tempoh sebulan menjalani latihan di Universiti Malaya, mereka dibawa melawat ke kawasan penanaman padi dan getah, kilang, lombong bijih timah dan tempat bersejarah pada setiap hujung minggu (*New Straits Times*, 16 Januari 1962). Pada 10 Februari 1962, setelah menjalani program latihan selama sebulan di Universiti Malaya, tenaga sukarelawan *MALAYA I* telah dihantar ke destinasi tugas masing-masing. Seramai 10 orang di Selangor, 6 orang di Pahang, 5 orang di Kelantan, 4 orang di Trengganu, 3 orang di Perak, 3 orang di Negeri Sembilan, 2 orang di Kedah, 2 orang di Johor dan seorang di Melaka (*Malay Mail*, 16 Februari 1962).

Sebaik sahaja *MALAYA I* memulakan tugas mereka, pihak kerajaan Malaya telah mengemukakan permintaan buat kali kedua untuk tambahan tenaga sukarelawan yang sedia ada. Lantaran itu, *Peace Corps* telah mengemukakan satu permohonan anggaran peruntukkan bagi bulan Jun 1962 sebanyak USD 458,188.39 untuk membiayai programnya di Malaya (*Annual Peace Corps Report, 1962*). Seramai 40 orang calon sukarelawan telah terpilih untuk mengikut program latihan di De Kalb bermula pada 2 Mac sehingga 4 Mei 1962 dan mereka merupakan kontingen kedua yang dinamakan *MALAYA II* (*Peace Corps News, Mac 1962*). Pihak *Peace Corps* telah memohon kerajaan Malaya untuk menghantar tenaga pengajar bahasa dan kebudayaan Melayu ke De Kalb. Lantaran itu, Encik Mohammad Taib bin Osman (kemudian Profesor Emeritus Dato' Dr.) dan Encik Zainal Abidin bin Abdul Wahid (kemudian Profesor Datuk Dr.) telah dihantar ke DeKalb menjadi pengajar bahasa dan sejarah Malaya dan ahli panel pemilihan calon sukarelawan *Peace Corps* ke Malaya. Namun hanya seramai 31 orang telah berjaya terpilih menjadi ahli kontingen *MALAYA II* (*Peace Corps Volunteer, 1962*). Mereka tiba di Kuala Lumpur pada 2 Jun 1962 (*Peace Corps News, Jun 1962*) untuk melanjutkan program latihan di Univesiti Malaya yang kendalikan oleh tenaga pengajar tempatan. Setakat bulan Jun 1962, sudah terdapat 67 tenaga sukarelawan *Peace Corps* sedang berkhidmat di Malaya (*Annual Peace Corps Report, 1962*).

Dalam tempoh setahun pelaksanaan program *Peace Corps* di Malaya, kerajaan di bawah pimpinan Tunku merasa berpuas hati dengan perkhidmatan tenaga sukarelawan *Peace Corps* (*Peace Corps News, November 1962*). Malaya bukan sahaja menjadi penerima bantuan secara percuma daripada Amerika Syarikat melalui program *Peace Corps*, tetapi Malaya juga menjadi penderma kepada Amerika Syarikat apabila menyumbangkan tenaga pengajar bahasa, sejarah dan kebudayaan masyarakat Malaya (*Malay Mail, 18 Februari 1962*), khususnya melalui program latihan *Peace Corps*, sama ada di De Kalb atau di Kuala Lumpur. Situasi yang ini memenuhi objektif diplomasi *Peace Corps* untuk mewujudkan persefahaman antara masyarakat Amerika Syarikat dan Malaya. Dalam erti kata lain, diplomasi bilateral seumpama adalah satu gambaran tentang kefahaman masyarakat Malaya untuk turut serta dengan masyarakat Amerika Syarikat dalam memperjuang keamanan sejagat, iaitu menerusi program pembangunan sumber tenaga manusia masing-masing.

Pada masa yang sama, di Pulau Borneo, kerajaan koloni British di Sabah dan Sarawak juga mengemukakan permintaan untuk program

Peace Corps pada awal tahun 1962 (*Peace Corps News*, Februari 1962). Pihak *Peace Corps* telah memohon satu anggaran peruntukkan bagi Jun 1962 sebanyak USD 401,337.00 untuk membiayai programnya yang dinamakan, *North Borneo/Sarawak I* (*Annual Peace Corps Report*, 1962). Tidak lama selepas program *MALAYA II* dilancarkan di Malaya, pihak *Peace Corps* telah memilih seramai 76 orang calon sukarelawan untuk menjalani program latihan di De Kalb pada bulan Jun 1962 dan dijangka akan berangkat ke Sabah dan Sarawak pada 21 Ogos 1962 (*Peace Corps News*, Julai 1962). Sebuah pusat pentadbiran *Peace Corps* ditubuhkan bagi Sabah adalah di bandar Jesselton (kini Kota Kinabalu) dengan seorang Pengarah Negara bernama John L. Landgraf dan sebuah lagi ditubuhkan bagi Sarawak di bandar Kuching dengan seorang Pengarah Negara bernama Joseph Fox. Seterusnya kontingen *NORTH BORNEO/SARAWAK I* yang terdiri daripada 62 orang telah tiba pada 23 Ogos 1962. Mereka dibahagikan kepada dua kumpulan, iaitu 35 orang untuk Sabah dan yang selebihnya untuk Sarawak. Mereka telah ditugaskan dalam bidang pendidikan, kesihatan dan pembangunan luar bandar. Sementara itu, terdapat seramai 61 orang calon sukarelawan *Peace Corps* yang akan menjadi kontingen *MALAYA III* sedang mengikuti program latihan di De Kalb pada pertengahan bulan Julai 1962. Namun hanya 51 orang telah berjaya terpilih menjadi ahli kontingen tersebut dan mereka telah tiba di Kuala Lumpur pada 20 September 1962.

Dalam suasana politik yang muram ekoran isu gagasan Malaysia sedang dalam perundingan, ketiga-tiga pihak kerajaan di Malaya, Sabah dan Sarawak terus memohon tambahan program *Peace Corps*. Masing-masing telah menerima kontingen *MALAYA IV* (44 orang), *MALAYA V* (30 orang) dan *NORTH BORNEO/SARAWAK II* (30 orang) pada tahun 1963. Setakat bulan Jun 1963, terdapat sejumlah 118 orang sukarelawan sedang berkhidmat di Malaya dan 91 orang di Sabah dan Sarawak. Mereka melakukan pelbagai jenis pekerjaan seperti guru, jururawat, juruteknik perubatan, juruukur, pengawal malaria, pekerja pengembangan pertanian, doktor haiwan, pekerja sosial dan *4-H Club* (*Annual Peace Corps Report*, 1963). Kebanyakan mereka terlibat dalam bidang pendidikan, terutamanya mengajar bahasa Inggeris, sains dan matematik untuk peringkat sekolah rendah dan sekolah menengah di kawasan bandar mahupun di kawasan pedalaman (Bala, 2009: 206).

Setelah penubuhan Persekutuan Malaysia pada 16 September 1963, maka pertimbangan untuk menggabungkan semua pentadbiran *Peace Corps* di Malaya, Sarawak dan Sabah di bawah seorang Pengarah

Negara dengan ibu pejabat di Kuala Lumpur telah diambil dan berkuatkuasa pada awal tahun berikutnya. Pada bulan Januari 1964, James W. Gould (1964-1966) telah dilantik menjadi Pengarah Negara yang pertama di Malaysia (Quaid, 1983: 20). Manakala pentadbiran *Peace Corps* di Sabah dan Sarawak telah diletakkan di bawah seorang Pengarah Wilayah (*Regional Director*) masing-masing yang tertakluk kepada bidang kuasa Pengarah Negara. Sungguhpun telah berlaku penggabungan pentadbiran pada tahun itu, tetapi program *Peace Corps* masih berlancarkan secara berasingan, misalnya, *MALAYA VI* dan *NORTH BORNEO/SARAWAK IV* yang diterima pada bulan Februari 1964. Selepas itu, semua program *Peace Corps* yang seterusnya telah digabungkan dengan menggunakan nama *MALAYSIA*. Pertambahan pesat dalam program *Peace Corps* di Malaya telah membawa kepada satu keputusan yang diambil pada tahun 1966 untuk mewujudkan tiga jawatan Pengarah Wilayah bagi Pulau Pinang, Kuantan dan Melaka, iaitu masing-masing mewakili wilayah utara, wilayah timur dan wilayah selatan. Dikatakan bahawa tujuan penubuhan pentadbiran wilayah tersebut adalah untuk merapatkan lagi hubungan *Peace Corps* dengan kerajaan negeri (Bala, 2009: 207).

Foto 3: Sukarelawan Christelle Harrod, Guru di Kelantan

Sumber: Quaid, 1983: 25

Sehingga kontinjen *MALAYA VI*, program *Peace Corps* adalah tertumpu kepada bidang kesihatan, terutamanya untuk melatih

jururawat dan mewujudkan makmal perubatan di hospital bandar dan hospital daerah. Namun, apabila kerajaan Malaysia mengeluarkan satu arahan pada bulan 7 Mac 1964 untuk menghentikan Peperiksaan Masuk Sekolah Menengah dan jaminan hak kepada setiap kanak-kanak untuk pendidikan asas sehingga Tingkatan III, maka penekanan program *Peace Corps* telah berubah secara dramatik untuk bidang pendidikan. Dengan arahan tersebut, maka berlaku jumlah kemasukan hampir dua kali ganda, iaitu 120,000 pelajar ke Tingkatan I pada ketika sekolah dibuka pada bulan Januari 1965. Perkara ini menimbulkan masalah kekurangan tenaga guru, iaitu tambahan sekitar 3,900 orang guru diperlukan segera. Dalam situasi yang kritikal itu, pihak kerajaan Malaysia telah memohon bantuan daripada pihak *Peace Corps* untuk menyalurkan tenaga sukarelawannya dalam mengatasi masalah kekurangan guru ini (Quaid, 1983: 12).

Pada tahun 1965, melalui kontinjen MALAYSIA IX sehingga MALAYSIA XIII, terdapat sejumlah 436 tenaga sukarelawan baru telah tiba di Malaysia. Dua pertiga daripada sukarelawan tersebut telah ditugaskan di pelbagai peringkat dan matapelajaran dalam sektor pendidikan. Kontinjen MALAYSIA XII merupakan salah satu kumpulan terbesar dalam sejarah program *Peace Corps* di Malaysia. Pada asalnya, kontinjen ini terdiri dari 212 tenaga sukarelawan pada ketika mereka memasuki latihan di Hilo, Hawaii. Walau bagaimanapun, cuma 181 tenaga sukarelawan yang berjaya lulus daripada penapisan secara peperiksaan, fizikal dan psikologi oleh pihak agensi *Peace Corps*. Kontinjen tersebut telah disediakan khusus untuk berkhidmat di sekolah sebagai guru Matematik, Sains, Bahasa Inggeris dan Seni Perindustrian. Hakikatnya, sukarelawan *Peace Corps* telah membina reputasi untuk dedikasi dan kecekapan dalam bidang pendidikan. Lebih daripada itu, kerelaan mereka untuk berkhidmat di sekolah luar bandar telah mendapat pujian daripada Menteri Pendidikan pada masa itu, iaitu Encik Mohd. Khir Johari (kemudian Tan Sri Dato'), yang menggesa guru tempatan supaya mencontohi teladan yang ditunjukkan oleh sukarelawan *Peace Corps*. Mereka telah datang dari begitu jauh untuk berkhidmat di kawasan pedalaman, seperti Pahang, Kelantan, Terengganu, Sabah dan Sarawak. Program *Peace Corps* telah berkembang pesat sehingga membawa kepada usaha rombakan menyatukan atau menyeragamkan programnya pada tahun 1966. Dalam usaha untuk menambah sokongan peribadi dan profesional kepada tenaga sukarelawan di lapangan kerja mereka, pihak *Peace Corps* telah mengembangkan pentadbiran dan kakitangannya. Selain mengekalkan

kedua-dua pejabat *Regional Director* di Sabah dan Sarawak, maka tiga pejabat *Regional Director* yang baru telah dibuka di Kuantan, Melaka dan Pulau Pinang (Quaid, 1983: 12).

Dalam bidang kesihatan, tenaga sukarelawan *Peace Corps* telah terlibat secara aktif dalam memberi perkhidmatan mereka kepada kepelbagaian usaha yang dilaksanakan oleh pihak kerajaan Malaysia. Salah satu segmen terbesar dalam bidang kesihatan, di mana sejumlah 31 tenaga sukarelawan *Peace Corps* telah ditugaskan ialah Program Kawalan Tibi. Penyakit tibi (*tuberculosis*) merupakan masalah kesihatan yang terkenal di Malaysia pada awal dekad 1960-an. Sejak tahun 1961, kerajaan Malaysia telah berusaha mencipta satu program yang menyeluruh untuk mengawal jangkitan penyakit tersebut. Memandangkan keperihatinan dan sokongan padu daripada pihak kerajaan Malaysia, tenaga sukarelawan *Peace Corps* telah bertindak membantu sebagai pemangkin program kawalan tersebut sama ada di kawasan bandar atau kampung. Mereka telah memberi sumbangan yang sangat penting kepada program ini. Di samping itu, program kesihatan yang lain, termasuk program jururawat di Sabah dan Sarawak juga mendapat sumbangan yang penting daripada tenaga sukarelawan *Peace Corps*. Mereka bekerja di klinik kesihatan luar bandar dan segelintir yang membantu sebagai pakar terapi untuk kanak-kanak spastik dan cacat (Quaid, 1983: 13).

**Foto 4: Sukarelawan Sheri Arneson,
Pekerja Sosial di Seremban**

Sumber: Quaid, 1983: 30

Dalam bidang pertanian, pada peringkat awal, kebanyakan tenaga sukarelawan *Peace Corps* telah ditugaskan sebagai juruukur jalanraya, operator peralatan berat dan jurutera yang membantu dalam membuka jalan ke kawasan luar bandar. Dari tahun 1965, tenaga sukarelawan telah ditugaskan untuk membantu usaha peralihan kepada pengeluaran pertanian. Mereka bekerja di ladang ternakan dan juga terlibat dengan Lembaga Kemajuan Tanah Persekutuan untuk projek mempelbagaikan tanaman. Satu peranan yang lebih tersusun telah bermula bulan Mei 1967 apabila sekumpulan besar tenaga sukarelawan *Peace Corps* yang mempunyai kemahiran dalam bidang pengurusan perniagaan telah ditugaskan, terutamanya sebagai akauntan dalam projek perintis Pertubuhan Ladang. Usaha tersebut telah merintis penglibatan tenaga sukarelawan *Peace Corps* dalam usaha atau gerakan mempromosikan ladang koperasi di Malaysia. Di Sabah, tenaga sukarelawan *Peace Corps* telah mengajar pendidikan pertanian. Manakala di Sarawak, mereka bekerja dengan kelab belia untuk merintis dan membimbing melakukan aktiviti yang berfaedah dengan meniru *Clubs 4-H* yang wujud di Amerika Syarikat. Di samping itu, tenaga sukarelawan *Peace Corps* juga terlibat dalam projek pembangunan luar bandar, terutamanya program pembangunan komuniti di kampung, iaitu di Sabah, Sarawak, Kedah dan Perlis (Quaid, 1983: 13-14).

Di bawah Rancangan Malaysia Kedua (1971-1975), kerajaan Malaysia memberi penekanan utama kepada usaha untuk membangun dan mempelbagaikan sektor industri selaras dengan objektif Dasar Ekonomi Baru (DEB). Perkara ini menjelaskan bahawa pengembangan ekonomi perlu diteruskan dengan meluas agar dapat menyediakan peluang pekerjaan yang produktif bagi lepasan sekolah. Pada masa yang sama, sistem pendidikan dan latihan perlu digerakkan dengan lebih berkesan ke arah meningkatkan usaha menghasilkan tenaga mahir yang mencukupi untuk pelaksanaan DEB. Peningkatan besar jumlah pelajar di peringkat sekolah menengah semenjak tahun 1965 telah menjadi perhatian pihak kerajaan Malaysia untuk mengembangkan kemudahan dan kursus di peringkat pendidikan yang lebih tinggi. Perkara ini membawa kepada penambahan jumlah institusi pengajian tinggi, seperti Universiti Sains Malaysia (1969), Universiti Kebangsaan Malaysia (1970), Universiti Pertanian Malaysia (1973) dan Institut Teknologi Mara (1976). Seiring dengan keperluan tersebut, pihak *Peace Corps* turut melakukan perubahan yang penting, terutamanya dari segi kualiti perkhidmatannya (Quaid, 1983: 14). Usaha perubahan tersebut telah menyebabkan program latihan tenaga sukarelawan *Peace Corps* ke

Malaysia telah dipindahkan dari Northern Illinois University (NIU) di DeKalb ke Universiti of Hawaii di Hilo pada tahun 1969 (Quaid, 1983: 14).

Foto 5: Sukarelawan Robert Dira, Pegawai Pertanian di Jabatan Pertanian, Kelantan

Sumber: Quaid, 1983: 30

Pemindahan pusat latihan ke Hawaii adalah mencerminkan peningkatan usaha kerjasama kedua-dua negara Malaysia dan Amerika Syarikat dalam program *Peace Corps*. Agensi kerajaan Malaysia mengambil bahagian secara aktif dalam perancangan dan pelaksanaan program *Peace Corps*. Kerajaan Malaysia membenarkan kakitangannya untuk dipinjamkan sebagai tutor bahasa Melayu dan menyediakan tapak untuk digunakan sebagai pusat latihan setempat (*in-country training*). Misalnya, salah satu pusat latihan di Tarat Agricultural Centre, Kuching mula digunakan oleh *Peace Corps* pada bulan Mei 1969, di mana kontinjen MALAYSIA XXI telah mendapatkan latihan mereka (Quaid, 1983: 15). Di samping transformasi dalam aspek latihan, perubahan juga dilakukan terhadap falsafah program *Peace Corps*. Pentadbirannya di Washington, D.C. memperkenalkan dasar barunya, *New Direction* dengan tujuan menyediakan tenaga sukarelawan yang berpengalaman untuk menghadapi cabaran pembangunan bagi tahun 1970-an. Selaras dengan Rancangan Malaysia Kedua, permintaan terhadap tenaga sukarelawan *Peace Corps* di Malaysia semakin menghalu kepada kalangan kategori

kemahiran yang lebih tinggi. Dasar baru *Peace Corps* adalah satu jaminan kepada usaha penempatan tenaga sukarelawan ke lokasi yang bersifat intitusional dan perbandaran, di mana kemahiran mereka boleh digunakan sepenuhnya. Pengenalalan Dasar Malaysia Ketiga (1976-1980) yang memfokuskan projek pembangunan di kawasan luar bandar telah mendapat sambutan baik daripada pihak *Peace Corps* Amerika Syarikat. Perkara ini telah diselaraskan dengan dasar barunya, *Basic Human Needs*, iaitu untuk memfokuskan bantuan pembangunan dalam sektor pertanian dan kesihatan, terutamanya projek yang akan memperbaiki sanitasi, kualiti air, pemakanan dan meningkatkan pengeluaran makanan.

Walau bagaimanapun, transformasi yang berlaku dalam tempoh 1968 hingga 1980 telah meninggalkan kesan negatif ke atas program *Peace Corps* di Malaysia. Sejak tahun 1968, pihak *Peace Corps* menghadapi masalah untuk memenuhi permintaan kerajaan Malaysia terhadap tenaga sukarelawan berkemahiran tinggi. Jumlah tenaga sukarelawan *Peace Corps* semakin berkurangan. Misalnya, terdapat sejumlah 600 sukarelawan pada tahun 1968. Jumlah ini telah berkurang kepada 350 orang pada bulan Februari 1972 dan seterusnya 284 orang pada bulan Julai 1975. Tambahan masalah dari segi pengurangan bajet untuk program *Peace Corps* di Malaysia pada tahun 1981 telah mencetuskan rancangan untuk menamatkan programnya di Malaysia. Kemerosotan program *Peace Corps* tidak dapat dipulihkan lagi sehingga terdapat hanya 49 tenaga sukarelawan pada tahun 1983. Mereka terdiri daripada 20 orang dalam sektor pendidikan, 22 orang dalam sektor pertanian dan 7 orang dalam sektor kesihatan. Sejumlah 19 daripada tenaga sukarelawan tersebut berkhidmat di Sabah dan selebihnya di Semenanjung Malaysia Ringkas kata, dalam tempoh dari tahun 1962 sehingga program berakhir pada tahun 1983, iaitu selama 21 tahun, dianggarkan sejumlah 3,500 tenaga sukarelawan *Peace Corps* telah berkhidmat di Malaysia (Quaid, 1998: 19) sama ada sebagai guru, jurulatih guru, kaunselor dadah, pekerja sosial, juruterapi, juruukur, jurutera, jururawat, pensyarah, staf Kawalan Malaria dan sebagainya.

Kesimpulan

Diplomasi *Peace Corps* telah mencetuskan satu bentuk interaksi proaktif dalam menjalin hubungan yang akrab antara kerajaan Amerika Syarikat dan kerajaan negara lain. Penerimaan program *Peace Corps* pada tahun 1962 telah mengeratkan hubungan bilateral Malaysia-Amerika Syarikat. Kerjasama yang baik daripada pelbagai agensi kerajaan Malaysia telah

berupaya membawa banyak kejayaan kepada pelaksanaan program *Peace Corps* di Malaysia, terutamanya dalam pembangunan sektor pendidikan, pertanian dan kesihatan. Pada dasarnya, bantuan program *Peace Corps* menjadi alternatif penting untuk membantu merealisasikan harapan pembangunan dalam pelbagai sektor di Malaysia. Namun dalam jangka masa panjang, pengalaman hidup tenaga sukarelawan bersama keluarga atau rakyat tempatan di Malaysia bukan sahaja menggalakkan persefahaman bahkan membina persahabatan yang kekal dihargai antara bekas tenaga sukarelawan *Peace Corps* dan bekas rakan sekerja tempatan mereka, mahupun antara rakyat Amerika Syarikat dan rakyat Malaysia amnya sehingga hari ini.

Rujukan

Sumber Primer

Peace Corps News. 1 (1). November. 1962.

Peace Corps News. 2 (2). Februari 1962.

Peace Corps News. 2 (3). Mac 1962.

Peace Corps News. 2 (5). Jun. 1962.

Peace Corps News. 2 (6). Julai 1962.

Peace Corps Volunteer. 1 (7). Julai 1962.

Commercial Service, U.S. 2010. *Doing Business in Malaysia: 2010 Country Commercial Guide for U.S. Companies*. USA: International Copyright, U.S. & Foreign Commercial Service and U.S. Department of State.

Commercial Service, U.S. 2011. *Doing Business in Malaysia: 2011 Country Commercial Guide for U.S. Companies*. USA: International Copyright, U.S. & Foreign Commercial Service and U.S. Department of State.

Commercial Service, U.S. 2012. *Doing Business in Malaysia: 2012 Country Commercial Guide for U.S. Companies*. USA: International Copyright, U.S. & Foreign Commercial Service and U.S. Department of State.

Malaya to Give AID to United States. *Malay Mail*. 18 Februari 1962.

Peace Corps Group To School. *New Straits Times*. 16 Januari 1962.

U.S. Peace Corps Has 7,000 Volunteers. *Malay Mail*. 12 Mei 1961.

US Peace Corps Start Work...and the Malayan Way of Life for Them. *Malay Mail*. 16 Februari 1962.

Buku dan Jurnal

Agha, H., et.al. 2004, *Track II Diplomacy: Lessons from the Middle East*. Cambridge: MIT Press.

- Amin, J. 1992. *The Peace Corps in Cameroon*. Ohio: The Kent State University Press.
- Andrlic, M. 2012. Public Diplomacy in the CEI Area: Some Reflections. *Diplomatic Academy Proceedings*. 9 (1). Hlm. 13 - 16.
- Bala, B. 2009. *'Peace Corps' Amerika Syarikat: Satu Kajian Mengenai Peranannya Dalam Pembangunan Sosial di Sabah, 1961-1983*. Tesis Ph.D. Kuala Lumpur: Jabatan Sejarah, Universiti Malaya.
- Chufrin, G.I. & Saunders, H.H. 1993. A Public Peace Process. *Negotiation Journal*. 9 (2). Hlm. 155-177.
- Cobbs, E. 1996. Decolonization, the Cold War, and the Foreign Policy of the Peace Corps. *Diplomatic History*. 20 (1). Hlm. 79-105.
- Daniel, L. 2002. *Regional Surveys of the World: The Far East and Australasia*. London: Europa Publications.
- Davidson, W. D. & Montville, J. V. 1981. Foreign Policy According to Freud. *Foreign Policy*. 46 (Winter). Hlm. 145-157.
- Diamond, L. & McDonald, J. 1991. *Multi-Track Diplomacy: A Systems Approach to Peace*. Grinnell: Iowa Peace Institute.
- Fischer, F. 1998. *Making Them Like Us: Peace Corps Volunteers in the 1960s*. Washington: Smithsonian University Press.
- Fraser, R. 2012. Tract Two Diplomacy-A Distinct Conflict Intervention Category. *Project for MA in Dispute Resolution*. Canada: University of Victoria, School of Public Administration.
- Gierer, A. 2001. Ibn Khaldun on Solidarity (*Asabiyah*) – Modern Science on Cooperativeness and Empathy: A Comparison. *Philosophia Naturalis*. 38. Hlm. 91-104.
- Hapgood, D. & Bennett, M. 1968. *Agents of Change: A Close Look at the Peace Corps*. Boston: Little, Brown and Company.
- Holsti, K. J. 1978. *International Politics: A Framework for Analysis*. New Delhi: Prentice Hall of India.
- Hoopes, R. 1965. *The Complete Peace Corps Guide*. New York: The Dial Press.
- Humphreys, A. 2010. Malaysia's Post-9/11 Security Strategy: Winning "Hearts and Minds" or Legitimising the Political Status Quo? *Kajian Malaysia*. 28 (1). Hlm. 21-52.
- Hussain, A. 2006. Some Aspects of Contemporary Inter-State Behaviour in the Context of Combating Terrorism. *Akademika*. 67 (Januari). Hlm. 25-36.
- Ismail, M.T. 2008. Francis Fukuyama dan 'Berakhirnya Sejarah' Seorang Neokonservatif. *Jurnal e-Bangi*. 3 (3) (Januari). Hlm. 1-16.
- Jonsson, C. & Hall, M. 2005. *Essence of Diplomacy*. New York: Palgrave Macmillan.

- Kaye, D.D. 2005. Rethinking Track Two Diplomacy: The Middle East and South Asia. *Clingengdeal Diplomacy Papers. No. 3*. Hlm. 1-31.
- Kirshon, J.W. 2012. *An American Century*. Houston: Strategic Book Publishing and Rights Co.
- Leguey-Feilleux, J-R. 2009. *The Dynamics of Diplomacy*. Colorado: Lynne Rienner.
- Mahajani, U. 1964. American 'People to People' Diplomacy: The Peace Corps in the Philippines. *Asian Survey*. 4 (4). April. Hlm. 777-787.
- Maitra, S.B. 2008. Grassroots Campaign for a Bigger, Bolder Peace Corps. *Foreign Service Journal*. 85 (10). October. Hlm. 12.
- McDonald, J. W. 1991. Further Exploration of Track Two Diplomacy. Dalam Kriesberg, L. & Thorson, S.J. (ed.). *Timing the De-Escalation of International Conflicts*. New York: Syracuse University Press. Hlm. 201-220.
- McDonald, J.W. 1992. Citizen Diplomacy. *Modern Science and Vedic Science*. 5 (1-2). Hlm. 118-136.
- Md. Said, et. al. Masyarakat Sipil dan Pendemokrasian: Perbandingan Konseptual Civil. *Jebat*. 38 (2) (Desember). Hlm. 119-137.
- Nye Jr., J.S. 2004. *Soft Power: The Means of Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- Quaid, M.J. 1983. *The United States Peace Corps in Malaysia, 1962-1983*. Kuala Lumpur: Art Printing Works.
- Searles, P.D. 1997. *The Peace Corps Experience: Challenge and Change, 1969-1976*. Kentucky: University Press.
- Shriver, R. S. 1964. Ambassadors of Good Will, The Peace Corps. *National Geographic*. Vol. 126. No. 3. September. Hlm. 298-313.
- Shriver, R. S. 1964. *Point of the Lance*. New York: Harper & Row Publishers.
- Sodhy, P. 2003. U.S.-Malaysian Relations During the Bush Administration: The Political, Economic, and Security Aspects. *Contemporary Southeast Asia*. 25 (3). Hlm. 363-86.
- Sodhy, Pamela. 1991. *US-Malaysia Nexus: Themes in Superpower-Small-State Relations*. Kuala Lumpur: Institute of Strategic and International Studies, Malaysia.
- Stempel, J.D. 1995. Recasting Diplomacy. *Research Note*. November. <http://www.uky.edu/~stempel/diplomacy.html>. 24 Oktober 2012.
- Tschetter, R.A. 2008. A Peace Corps for the 21st Century. *Worldview*. 21 (3). Fall. Hlm. 8-9.
- Turpeau, A. B. 1960. People to People Diplomacy. *World Affairs*. 123 (4), Winter. Hlm. 104-107.

- Vaughn, B. 2003. Malaysia: Political Transition and Implications for U.S. *CRS Report for Congress Policy*. Congressional Research Service. The Library of Congress. October 21.
- Wiseman, G. 1999. *'Polylateralism' and New Modes of Global Dialogue*. Discussion Papers No. 59. Leicester: Leicester Diplomatic Studies Programme. Hlm. 36-57.

Internet

- Department of State, U.S. 2011. *Country Reports on Terrorism 2010*. <http://www.state.gov/documents/organization/170479.pdf>. 8 October 2012.
- Kementerian Luar Negeri. 1957. Dasar Luar Negeri. http://www.pmo.gov.my/dokumenattached/Dasar/DASAR_LUAR_NEGARA.pdf. 9 Oktober 2012.
- Yakin Hubungan Dengan AS Terus Kukuh. *Utusan Online*. 7 Julai 2012. http://www.utusan.com.my/utusan/Dalam_Negeri/20120711/dn_02/Yakin-hubungan-dengan-AS-terus-kukuh. 9 Oktober 2012.
- Berg-Cross, G. 2011. Secular Perspectives: The Soft Power of the Peace Corps at 50, 1961–2011. September. <http://secularhumanist.blogspot.com/2011/09/soft-power-of-peace-corps-at-5>. 11 Desember 2012.
- Bullington, J. R. 2008. Expand and Reinvigorate Peace Corps. http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2008/0709/ed/ed_expandpc.html. 21 Oktober 2012.
- Curl, J. 2003. Bush Slams Mahathir's Remarks on Jews. *The Washington Times*, October 17. <http://www.washingtontimes.com/news/2003/oct/20/20031020-103009-9615r/print/>. 8 Oktober 2012.
- Hervandi, R. 2011. American Volunteerism in Southeast Asia: Another Step Forward in Re-Engagement. *ASEAN Matters for America*. November 15. <http://aseanmattersforamerica.org/american-volunteerism-in-southeast-asia-another-step-forward-in-us-south-east-asia-re-engagement/643>. 10 Oktober 2012.
- Lanzarotta, M. 2011. Joseph Nye on JFK's Legacy and Foreign Policy. Interviewed on February 17. <http://www.hks.harvard.edu/news-events/publications/insight/jfk50/nye>. 21 Oktober 2012.
- Lim, A.L. 2011. US agrees to send volunteer English teachers. *The Star Online*, Januari 15. <http://thestar.com.my/news/story.asp?sec=nation&file=/2011/1/15/nation/20110115153859>. 8 Oktober 2012.
- Rieffel, L. & Zalud, S. 2006. International Volunteering: Smart Power. Policy Brief #155. The Brookings Institution. June. <http://www>.

- brookings.Edu/~ /media/research/files/papers/2006/6/volunt eering% 20rieffel/pb155. 11 Desember 2012.
- Rieffel, L. 2003. Reconsidering the Peace Corps. Policy Brief #127. December. <http://www.brookings.edu/~ /media/research/files/papers/2003/12/globalgovernance%20rieffel/pb127.pdf>. 11 Desember 2012.
- Shapiro, A.J. 2012. U.S.-Malaysia Partnership. http://futurefastforward.com/images/stories/featurearticles/US_Malaysia_Partnership-2.pdf. 19 Desember 2012.
- Singh, S & Razak, A.A. 2001. PM Hopes for Better Ties. *New Straits Times*, April 6. <http://www.highbeam.com/doc/1P1-82593739.html>. 8 Oktober 2012.
- Sipress, A. 2003. Malaysia Calls on Muslims to resist Jewish Influence. *Washington Post*, October 17. <http://www.highbeam.com/doc/1P2-306972.html>. 8 Oktober 2012.
- Tarnoff, C. 2010. *The Peace Corps: Current Issues*. CRS Report for Congress. Congressional Research Service. <http://fpc.state.gov/documents/organization/170492.pdf>. 12 Desember 2010.
- Wong, C.W. 2010. Understand Islam better, Najib tells America. *The Star*. September 26, <http://thestar.com.my/news/story.asp?file=/2010/9/26/nation/7106687&sec=nation>. 8 Oktober 2012.